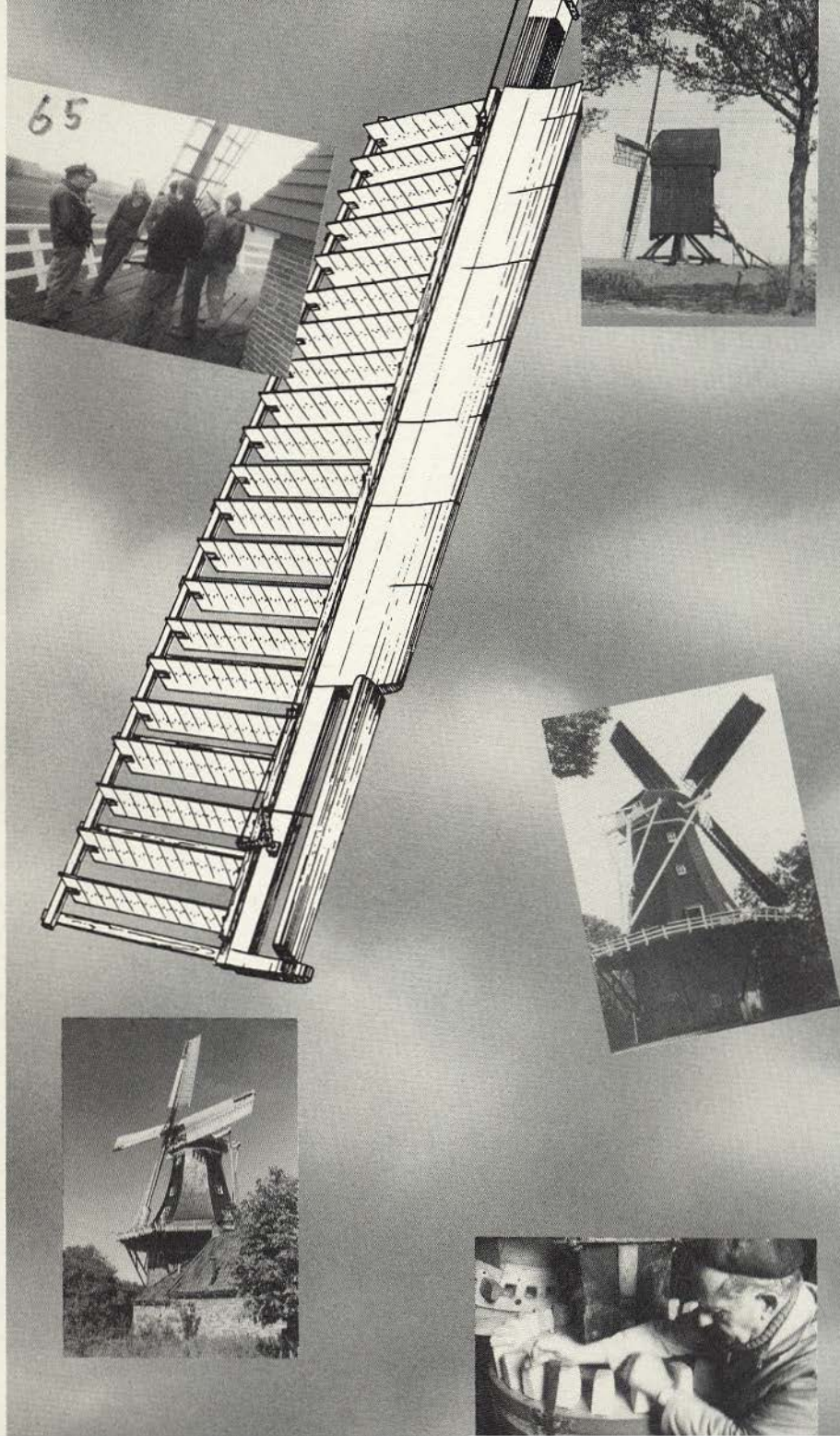

DE ZELFZWICHTER 1992

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
FA. DOORNBOS & PETERS

A-kerkhof 33 - 9712 BC GRONINGEN
 Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Goeswert

te Feerwerd voor:

- * tarwemeel
- * tarwebloem
- * rijst
- * gort
- * pannenkoekenmeel
- * gemengd graan
- * en andere molen-
produkten (ook
voor zelfbakkers
(sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend
 13.30 - 18.00 uur.

MOLENAAR ROLF WASSENS

TEL. 05941-1545.

- * *Porselein*
- * *Kristal*
- * *Tafelbestek*
- * *Kado-artikelen*
- * *Lederwaren*
en
- * *Sieraden*

WOLDRING

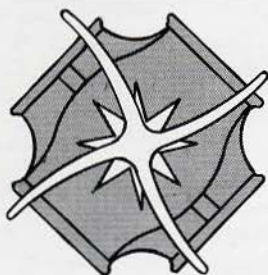
Oosterstraat 19
 Groningen - Tel. 050-133880

Meubels
en
Verlichting

WOLDRING

Stoeldraaijerstraat 25
 Groningen - Tel. 050-143222

DE ZELFZWICHTER

Jaargang 19, nummer 65

Maart 1992

De Zelfzwichter is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens - opgericht 4 oktober 1973.

Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september** en **december**.

Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal f 20,- per jaar is het abonnement van **De Zelfzwichter** gekoppeld. Losse nummers kosten f 2,50 exclusief porto.

Correspondentie-adressen:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens: Postbus 213, 9700 AE Groningen.

Redactie van **De Zelfzwichter**: C. E. van der Horst, Langeweg 10, 9679 HP Scheemda, telefoon 05979-13 46.

Adressen dagelijks bestuur **Vereniging Vrienden van de Groninger Molens**:

T. de Jong (*voorzitter*), Barkstraat 15, 9745 BV Hoogkerk, tel. 050-56 59 53.

C. E. van der Horst (*secretaris*), adres zie onder redactie.

Mevr. B. Tiemens (*penningmeester*), Stein van Malsenstraat 21, 9842 PS Niezijl, tel. 05947-1 34 50.

B. Dijk (*technisch adviseur*), Aduarderdiep 3, 9833 TG Den Ham (Gr.), tel. 05903-17 22.

Redactie

C. E. van der Horst, Scheemda

W. O. Bakker, Harkstede

H. Berends, Sebaldeburen

H. A. Hachmer, Nieuwe Pekela

P. van Dijken, Uithuizen

Vormgeving en montagewerk

M. E. van Doornik, Westernieland

Zet- en drukwerk

Drukkerij Actief Scheemda, Scheemda

In deze Zelfzwichter:

<i>Redactioneel</i>	2
<i>Jaarverslag V.V.G.M. 1991</i>	3
<i>Molennieuws</i>	7
<i>Maalploeg van de "Wilhelmina"</i>	15
<i>Verstild verleden</i>	16
<i>Molenaarswoningen</i>	18
<i>De molen van Briek te Zuidbroek</i> .	21
<i>Molen "De Hoop" te Garsthuizen</i> ..	24
<i>Nogmaals Moulin de Barbegal</i>	26
<i>Affiche Nationale Molendag 1992</i> .	28
<i>Over een molenverzameling</i>	29
<i>Vraag en aanbod</i>	35
<i>Nieuwe leden</i>	36

Redactioneel

En daar starten wij weer een nieuwe jaargang van ons Groninger molenblad. Het laatste december-nummer, dat voor het eerst verscheen in een duidelijker en grotere letter, bezorgde de redactie veel positieve reacties. Een goede reden om hier mee verder te werken !

Op onze vraag naar uitbreiding van 't redactieteam kwamen gelukkig ook een aantal leden zich aanmelden. Wij hebben dan ook het genoegen U te kunnen berichten dat de heer P. van Dijken uit Uithuizen ons redactieteam zal gaan versterken.

Voorts heeft mevrouw S. Douwsma-Spijk uit Uithuizermeeden zich bereid verklaard om 'part-time' eens een artikeltje voor *De Zelfzwichter* te schrijven. In dit nummer vindt U haar eerste epistel.

Toch blijft er nog steeds wat te wensen over. wij hebben nu nog behoefte aan een aantal correspondenten uit de diverse delen van onze provincie. De bedoeling van deze correspondenten is dat zij ons bericht geven van molennieuws. Dat kan schriftelijk maar dat kan ook door ons krantenberichten door te zenden betrekking hebbend op actueel plaatselijk molennieuws.

Voelt U hier iets voor? Laat het ons dan weten!!

C.E. van der Horst
Scheemda.

Voor het volgende nummer van *De Zelfzwichter* van juni 1992 wordt u vriendelijk verzocht uw kopij in te zenden vóór:

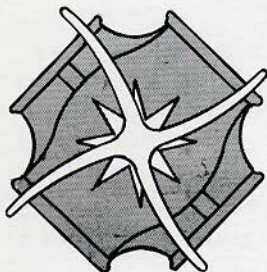

13 mei 1992.

Aan de lezers:

Als losse bijlage bij deze *Zelfzwichter* vindt U een exemplaar van onze nieuwe strooifolder.

De definitieve versie van de Beleidsnota 1992 zal aan ieder lid separaat worden toegezonden.

Jaarverslag 1991

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens

In het jaarverslag 1990 is een onjuistheid geslopen. Hierin wordt verwezen naar het einde van het 16e jaar. Dit had moeten zijn het 17e jaar.

U krijgt nu van mij het verslag over 1991, zijnde het 18e jaar van onze vereniging.

Het aantal leden per ultimo december bedroeg 724 (vorig jaar 741). Een afname dus, van 17 leden.

Ook dit jaar zijn weer diverse nieuwe leden aangebracht door de immer actieve vrijwillige molenaar mevrouw Ida Wierenga-Spijk uit Roodeschool, die van 'haar' watermolen *Goliath* een waar visitekaartje voor onze vereniging heeft gemaakt!

In het verslagjaar werden niet minder dan 10 bestuursvergaderingen gehouden, terwijl voor de leden, zoals gebruikelijk, een tweetal vergaderingen werden belegd. De voorjaarsvergadering op 11 april in de Groningenhof te Groningen en de najaarsvergadering op 15 november op het landgoed Ekenstein te Appingedam.

Op de bovenaangehaalde voorjaarsvergadering werd het bestuur geconfronteerd met een aantal kritische opmerkingen van een aantal leden. Dit naar aanleiding van het door de penningmeester uitgebrachte financieel verslag over het lopende- en de begroting op het komende jaar. De begroting werd niet goedgekeurd en het bestuur werd gevraagd om op een extra vergadering met meer gespecificeerde plannen te komen. Het bestuur heeft getracht hieraan tegemoet te komen door in de zomer een beleidsplan op te stellen, dat vervolgens in "*De Zelfzwichter*" aan de leden werd voorgelegd. Dit beleidsplan werd ter discussie gesteld op de najaarsvergadering van 15 november. Op deze vergadering werd er van de zijde van diverse leden vragen gesteld en kanttekeningen geplaatst. In het komende jaar, 1992, zal het bestuur deze zaken nader doornemen en aan de Algemene ledenvergadering voorleggen. Zowel op de voor- als op de najaarsvergadering zijn dialezingen gehouden. Steeds weer blijkt dit soort lezingen voor veel leden zeer aantrekkelijk. Een goede opkomst van belangstellenden was hiervan het gevolg.

In april werd door de heer W. Hofkamp uit Deinum een blik achter de schermen getoond van de molenactiviteiten in de Friese gemeente Menaldumadeel.

In november werd door vele leden genoten van molendia's uit Oost-Duitsland (voorm. D.D.R.). De opnamen werden gemaakt door de heer M.E. van Doornik uit Westernieland en het geheel werd deskundig van commentaar voorzien door de heer W.O. Bakker uit Harkstede.

Excursie:

De jaarlijkse excursie werd gehouden op 5 oktober 1991 en had ditmaal West-Friesland tot einddoel. De reis was voorbereid door de bestuursleden mevrouw Tiemens en de heren Dijk en Koster. Met een grote en een kleine bus en 60 deelnemers werden bezoeken ge-

bracht aan windmolens te Wijdenes, Medemblik en Obdam. Een routebeschrijving, wetenswaardigheden per molen en een stadsplattegrond van de stad Medemblik was aan een ieder van te voren uitgereikt. Op een goed georganiseerde excursie kon worden teruggezien.

Propaganda:

Eén der redenen voor het opstellen van een beleidsplan voor de komende jaren, betrof o.a. het punt 'propaganda'. De samenwerking terzake met de stichting De Groninger Molen geraakte enigszins op een dood spoor. Door een nieuwe opzet hoopt het bestuur de gerezen problemen in 1992 te hebben opgelost.

Nationale molendag:

De Nationale Molendag vond plaats op 11 mei 1991. Het totale aantal werkende- of draaiende molens bedroeg op deze 19e molendag, 609 stuks (vorig jaar 530). Deze cijfers hebben betrekking op het gehele Nederlandse molenbezit. Voor de provincie Groningen telde de Werkgroep Nationale Molendag (o.l.v. de immer actieve heer Bert van Uffelen), een aantal van 66 (vorig jaar 55) werkende- of draaiende molens.

De 13e molencontactdag van de Vereniging De Hollandsche Molen:

Door een aantal afgevaardigden uit het bestuur werd de 13e molencontactdag van de Ver. De Hollandsche Molen bijgewoond. Deze dag vond plaats op 22 november te Wijk bij Duurstede en stond geheel in het teken van 'monumentenzorg'.

Commissie-activiteiten:

Over de resultaten van de excursiecommissie is hierboven reeds vermeld. Ook de P.R.-commissie is hierboven reeds ter sprake geweest, maar men heeft niet stilgezeten. Er werd in het verslagjaar een nieuwe stroofolder ontworpen en dan is er verder hard gewerkt aan de film over de Groninger molenwereld (zie hierna). De archiefcommissie is vooral in het eerste halfjaar druk doende geweest met de voorbereidingen voor het invoeren van een computerprogramma voor molengegevens. In de loop van 1992 hoopt men e.e.a. gereed te krijgen.

Molenopening:

Het verslagjaar kon bogen op slechts één officiële molenopening. De watermolen *De Zuidwendinger* te Vierverlaten werd fraai gerestaureerd en op 26 april kon deze dan ook feestelijk in gebruik gesteld worden door de heer burgemeester A.A.M.F. Staatsen van de stad Groningen.

Oprichting nieuwe stichting:

Omdat het bestuur van de vereniging vreesde dat enkele molens, of belangwekkende restanten van molens, tussen de wal en het schip zouden geraken, werd op 22 april een nieuwe stichting opgericht onder de, uit het verleden reeds bekende naam, 'Stichting Groninger Molenvrienden'.

Deze stichting stelt zich ten doel Groninger molens in stand te houden en molenrestanten te bewaren en zo mogelijk molens te restaureren.

Film over de Groninger molenwereld:

Het eerste deel van de film over de Groninger molenwereld is in het verslagjaar gereedgekomen. Het betreft hier de film over de herbouw van het zaagmolentje *Bovenrijge* te Ten

Na het feestelijk lossen van de vang van "De Zuidwendinger" kolkte het water door de molentocht.

Foto: M.E. van Doornik.

Boer. Hoewel het aanvankelijk in de bedoeling lag deze film op de najaarsvergadering te tonen, kon dit plan, wegens tijdgebrek, geen doorgang vinden. In 1992 zal deze film aan de leden vertoond kunnen worden.

De Zelfzwichter:

Met de verschijning van nr. 4 (1991) werd de 18e jaargang voltooid. In het vorige verslagjaar werd abusievelijk over de 15e jaargang geschreven. In het verleden kreeg de redactie nogal eens de klacht dat de letters van het tijdschrift te klein gedrukt waren. Vooral oudere lezers hadden daar dan moeite mee.

Tot nog toe was het om technische redenen niet mogelijk om een grotere letter te gebruiken. Inmiddels is echter met de verschijning van het laatste nummer van 1991, aan dit probleem een einde gekomen. Vanaf dat nummer is *De Zelfzwichter* verschenen met een duidelijk letter.

Een probleem voor de huidige redactie vormt het tekort aan medewerkers. Het redactieteam moet eigenlijk worden uitgebreid met één à twee krachten. Ook aan 'part-time' medewerkers is grote behoefte.

De huidige redactie van *De Zelfzwichter* bestaat uit de heren:

C.E. van der Horst	- Scheemda
W.O. Bakker	- Harkstede
H. Berends	- Sebaldeburen
H.A. Hachmer	- Nieuwe Pekela

De 'lay-out' wordt verzorgd door de heer M.E. van Doornik uit Westernieland en het echtpaar Dijk uit Den Ham verzorgen het postklaar maken en de verzending.

Drukker van het blad is Drukkerij Actief te Scheemda.

Veel dank is de vereniging verschuldigd aan de adverteerders in *De Zelfzwichter*.

Bestuurssamenstelling:

In het verslagjaar waren de heren L. Duym en G.J. de Vries aftredend. Beiden waren echter herkiesbaar en met algemene stemmen werden zij herkozen. Als nieuw bestuurslid werd mevrouw B. Tiemens gekozen. Gedurende het verslagjaar heeft zich een functie-wisseling voorgedaan. De heer G.J. de Vries heeft het penningmeesterschap overgedragen aan mevrouw B. Tiemens. Tijdens de najaars-vergadering werd door de leden deze wisseling akkoord bevonden. Het huidige bestuur ziet er hierdoor als volgt uit:

T. de Jong	- Hoogkerk	<i>Voorzitter</i>
C.E. van der Horst	- Scheemda	<i>Secretaris</i>
Mevr. B. Tiemens	- Niezijl	<i>Penningmeester</i>
B. Dijk	- Den Ham	<i>Technisch adviseur</i>
L.H. Duym	- Haren	
J. van Dijk	- Groningen	
F. Graeler	- Zuidhorn	
Dr. F.L. Humbert	- Haren	
G.F.J. Koster	- Peize (Dr.)	
J.R. Rubingh	- Ten Boer	
G.J. de Vries	- Scheemda	

Met 11 personen is het bestuur hiermede voltallig.

Vooruitzichten 1992:

Een vereniging valt of staat met de steun van leden, onder leiding van een enthousiast bestuur.

Bij de 180 landelijke molenverenigingen en stichtingen, slaat onze Vereniging Vrienden van de Groninger Molens een goed figuur en behoort zeker tot de grotere molenverenigingen van ons land. Toch hoopt het bestuur dat het leden-aantal nog flink zal stijgen. Er zijn in onze provincie nog ongetwijfeld veel mensen die blij zijn met de aanwezigheid van een molen in hun dorp of stad en die toch nog geen lid zijn van onze vereniging. Hen zouden wij graag bereiken en in 1992 zal dit een belangrijk punt van actie worden.

Het bestuur zal aandacht besteden aan de rompen en stompen in de provincie Groningen. Met name de archiefcommissie zal gaan starten met een inventarisatie hieromtrent.

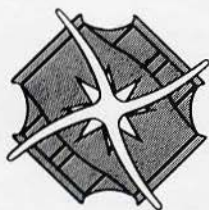
Een punt van lange adem blijft het streven naar het terugbrengen in Groningen, van uitgestorven molentypen.

De vereniging is verheugd dat de gemeente Scheemda inmiddels een nieuwe tjasker gereed heeft laten maken. Deze zal binnen kort in de omgeving van Midwolda worden geplaatst.

Dat verder het behoud van de nu aanwezige 82 molens in onze provincie een zeer hoge prioriteit geniet, kan de lezer van dit jaarverslag, gevoegelijk aannemen.

Scheemda, januari 1992

C.E. van der Horst
(Secretaris).

Molennieuws

De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar de molennummers in de tweede druk van het Groninger Molenboek 1981.

6. **Poldermolen *Olinger Koloniemolen* te Laskwerd.**

Opdracht is verleend voor het maken van een nieuwe houten vijzel voor de *Olinger Koloniemolen*.

7. **Koren- en pelmolen *De Jonge Hendrik* te Den Andel.**

De nieuwe maalstenen zijn inmiddels geplaatst. Bij het proefdraaien bleken de pasbalk en de kruisvonder van het lichtwerk te slap te zijn voor de nieuwe looper, die 10 cm. dikker is dan de oude. Dit deel van het lichtwerk is vervangen en aangepast.

Toen de grond eind januari was bevroren, konden de oude maalstenen naar buiten gerold worden om als decoratie te dienen bij de ingang-deuren. De molen kreeg een flinke schoonmaakbeurt, met name het houten kamertje op de begane grond. Daar zat wel 20 jaar lang rommel in, zoals vermolmd hout, oude kranten (vanaf 1973), verrotte jutezak-

*Met vereende krachten werden de nieuwe maalstenen uit Duitsland de molen van **Den Andel** binnen gewerkt. Later volgden nog vele werkzaamheden tot de stenen kunnen "zingen"!*

Foto: M.E. van Doornik, 31 oktober 1991.

ken, etc., die verbrand zijn in de vuister. Het kamertje is omgetoverd tot gezellige molenaarsonderkomen annex winkeltje. De koffie staat klaar! Er wordt een grensoverschrijdende Ems-Dollart Mühlenstrasse op poten gezet, waarin *De Jonge Hendrik* als westelijke keerpunt zal dienen. Er wordt dus nu gewerkt aan meer uitstraling van deze mooie molen.

23. **Korenmolen *Olle Widde te Ten Post*.**

Deze ronde stenen stellingmolen is momenteel van roeden ontdaan. Er is aan de stenen romp reeds herstelwerk uitgevoerd, terwijl ramen en deuren, evenals balklagen en vloeren vernieuwd zijn.

Aan de eigenlijke gaande werken, de kap en het wiekenkruis moeten nog voorbereidingen worden getroffen.

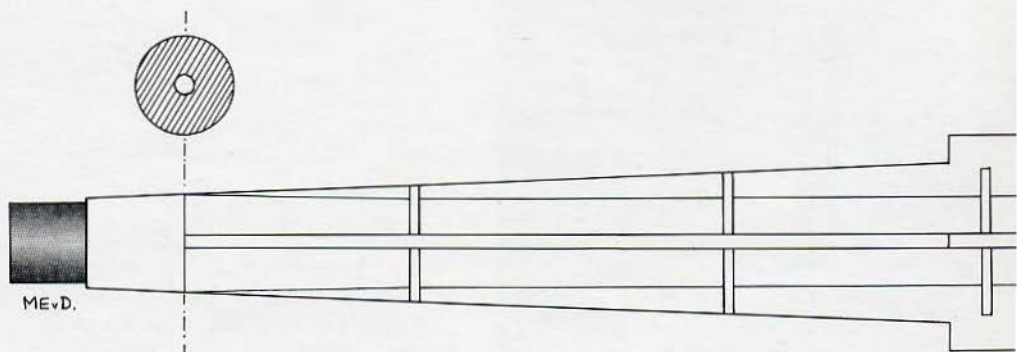
32. **Korenmolen *De Lelie te Eenrum*.**

Enige tijd geleden is de fijne zeeftrammel van de daar aanwezige buil door een onverlaat op onwettige wijze van eigenaar gewisseld. Door de vrijwilliger is een nieuw exemplaar gemaakt en draait reeds naar tevredenheid. Minder tevreden is men over de zorgwekkende toestand van de voeghouten in de kap van *De Lelie*.

De Monumentenwacht heeft houtmonsters uit de voeghouten genomen en men is tot de conclusie gekomen dat ze ernstig aangetast zijn door de bonte knaagkever. Enerzijds door de opwaartse kracht van de lange schoren van de stalen staart en anderzijds door het gewicht van de windpeluw met de as erop, zijn de voeghouten sterk krom getrokken. Het ziet ernaar uit dat de molen nog in de loop van 1992 stilgezet zal moeten worden.

47. **Korenmolen *De Hoop te Haren*.**

De laatste restauratie aan deze ronde stenen stellingmolen in het centrum van het dorp Haren vond zo'n 20 jaar geleden plaats. Er is nu aan

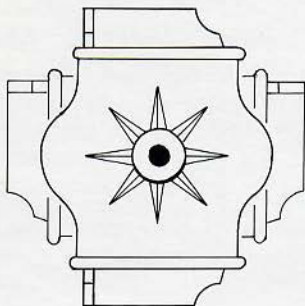
Lengte 4,56 meter, asgaten $29 \times 33\frac{1}{2}$ cm.

de bijna nooit meer draaiende molen veel te herstellen.

De Lionsclub Groningen-Zuid heeft nu een aktie op touw gezet om aan de hiervoor benodigde gelden te komen. Op 23 maart zal een grote regionale veiling van antiek en dergelijke worden gehouden in het gebouw 'Ons Centrum' in Haren.

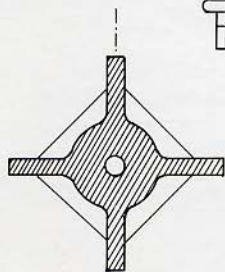
Als de molen t.z.t. weer in orde is, wil eigenaar C. van Ham hem weer eens in de veertien dagen in werking stellen, waarbij dan graan voor particulieren gemalen zal worden. Een lofwaardig streven, aangezien de molen momenteel uitsluitend voor opslag van veevoeder wordt gebruikt. Een andere groep inwoners zou de molen graag permanent willen gebruiken voor ontvangstruimte.... een idee, waar onze Vereniging nu niet zo gelukkig mee zou zijn!

*Voorkant van
de askop.*

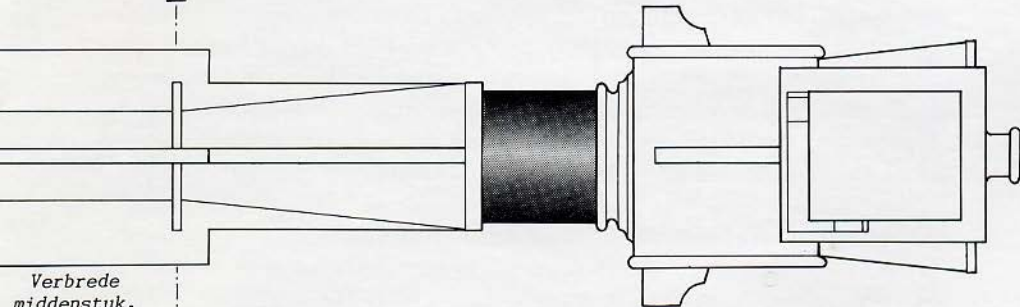
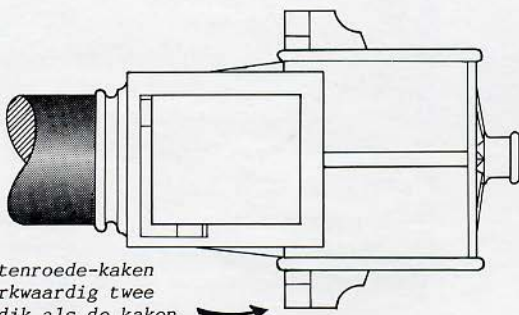

Hieronder: een tekening van de "onbekende" bovenas van de poldermolen "De Palen" te Westerwijtwerd. Na het verwijderen van de vulstukken is er geen enkel opschrift te zien!

*Opgemeten en getekend M.E. van Doornik, 30 september 1991.
(zie molennr. 77, pag. 10)*

*De buitenroede-kaken
zijn merkwaardig twee
keer zo dik als de kaken
voor de binnen-roede.*

49. **Poldermolen *De Witte Molen* te Glimmen.**

Deze zo bijzonder markant gelegen kleine poldermolen langs de drukke snelweg A-28 verkeert in slechte staat van onderhoud, maar wordt nu gerestaureerd. De werkzaamheden zullen zo'n 85.000 gulden gaan bedragen. De molen is eigendom van het Waterschap Gorecht, maar er zijn vergoederde plannen om de molen onder te brengen in een nieuw op te richten molen stichting.

51. **Korenmolen *De Korenschoof* te Noordlaren.**

Voor dit jaar verwacht men herstel van een gedeelte van het hekwerk van de roeden. Ook een nieuw kruirad zal worden aangebracht, alsmede een nieuwe vangstok.

68. **Poldermolen *Kloostermolen* te Garrelsweer.**

Om een zinvolle restauratie van de *Kloostermolen* mogelijk te maken, zal er ruim 50 hectare populierenbos gekapt dienen te worden. Om een en ander mogelijk te maken, dient de eigenaar van het bos, de verzekeringsmaatschappij AMEV van de herplantplicht te worden ontheven. Een verzoek daartoe is inmiddels door de gemeente Loppersum gedaan aan het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Er is nu al 15 ha. gekapt.

In het jaar 1996 zal de restauratie - zo verwacht men dat - van de molen gereed zijn en dan zijn de populieren gelijk kaprijp. Het bos bij Garrelsweer zal dan ook na 1996 niet meer terugkeren.

77. **Poldermolen *De Palen* te Westerwijfwerd.**

Nadat in oktober 1991 door de firma Kleinjan uit het Overijsselse Den Ham het rietdek op het achtkant werd aangebracht, kwam de restauratie ter plaatse tijdelijk tot stilstand. In de werkplaats van de fa. Dunning te Adorp wordt tijdens de wintermaanden gestaag doorgewerkt aan diverse onderdelen, zoals de kap, roeden, enz.

Bij bezoek aan de molen op 24 januari j.l. lagen al bij de molen de nieuwe staart, schoren, spruiten, 12 kruipalen en onder een dekzeil tevens de nieuwe penbalk en windpeluw, en naar het blijkt de oude voeghouten met roosterhoutjes en spantringen te wachten op plaatsing door de molenmaker. Ook de veldmuren moeten nog worden aangepakt.

Opmerking: op de bij de molen liggende gietijzeren as, ontdaan van vulhout en bovenwiel, staan geen fabrikaat, nummer en gietjaar!

87. **Korenmolen *Wilhelmina* te Noorderhoogebrug.**

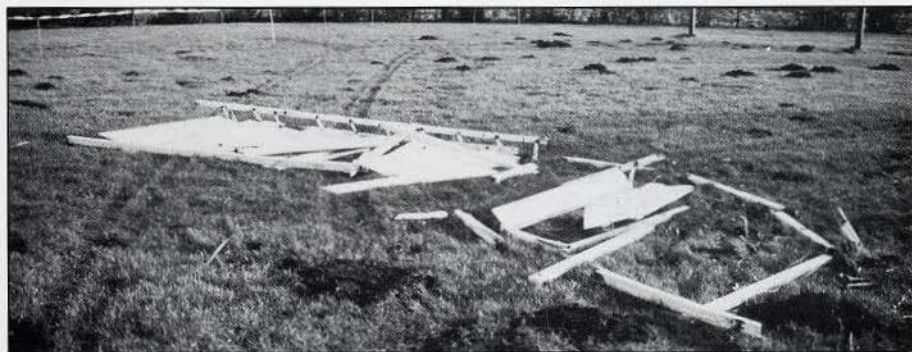
Op 23 december 1991 brak tijdens storm een wiekeind af en werd flinke schade geleden aan deze markant gelegen hoge stellingmolen uit 1907.

De "Wilhelmina" met zijn kaal gewaaide bovenwiel. Later zou ook de onderste helft van het hekwerk verwijderd worden.

*Een ongebruikelijke plaats voor een wiel!
Gelukkig kwam het gevaarte in een weiland terecht.*

Beide foto's: H.J. Berghuis.

Bij de laatste restauratie in 1981 verkeerde men in de veronderstelling dat het gevluicht, voorzien van zelfzwiching, nog in redelijke staat was. Dit bleek dus niet het geval te zijn en nu gaat herstel zo'n 80.000 gulden kosten.

Vrijwillig molenaar H.J. Berghuis, die veel werk verzet met de molen, heeft intussen ook de tegenover gelegen end 'kaal' gemaakt, waardoor hij nu in staat is met één roede te malen.

Het spreekt vanzelf dat de molen weer zo snel mogelijk hersteld moet worden. Een probleem voor de eigenaresse, de Molenstichting Hunsingo, is echter om op korte termijn aan de benodigde gelden te komen. Men hoopt op steun van de gemeente Groningen.

89. Koren- en pelmolen *De Leeuw te Oldehove*.

In het najaar 1991 werd bij storm het gevlucht van deze, enige in werking zijnde pelmolen van de provincie, ernstig beschadigd. In februari j.l. is men met het herstel daarvan begonnen. Nieuw hekwerk, zelfzwichtingskleppen en nieuwe Ten Have-kleppen staan op het programma. Molenaar Piet Reitsema kan hierna dan weer aan de slag. Hij is overigens zeer tevreden over het molenbeleid van de gemeente Zuidhorn, waartoe Oldehove tegenwoordig behoort.

109. Poldermolen *Fraeylemamolen te Slochteren*.

Eind vorig jaar werd de oude houten vijzelbak vervangen door een nieuwe van beton. Tijdens de herbouw van dit molentje in 1973, na het omwaaien in 1969 tijdens een storm, was er geen aandacht besteed aan de vergane vijzelbak. Daarnaast wordt er een nieuwe houten vijzel vervaardigd.

121. Koren- en pelmolen *De Jonge Jan te Uithuizen*.

Volgens de Ommelander Courant van 9 januari 1992 komt er eindelijk voortgang in de restauratie van deze molen. Verheugend nieuws dus! De gemeente Eemsmond ontving vier ton rijkssubsidie met als voorwaarde dat de werkzaamheden voor 1 maart 1992 moesten starten.

Volgens een raadsvoorstel hoeft de bevolking niets te betalen. Volgens sommige mensen is dit niet eerlijk ten opzichte van de bevolking van Usquert en Zandweer, waar in het verleden wel akties werden gevoerd voor de molens *Eva* (124) en *Windlust* (61). De gemeenteraad besliste dat het toch zo gaat gebeuren, dus conform het raadsvoorstel.

Het plan is de molen volledig te restaureren en naar verwachting zullen de werkzaamheden een vol jaar in beslag nemen. Voor 1 april a.s. wordt tevens begonnen met de restauratie van de sarrieshut bij de molen. De aannemer is Benus uit Uithuizen. Kosten ruim f 100.000,-; in de kosten wordt ca. een derde deel door het Rijk bijgedragen. Aan de buitenkant wordt het herstel in oude stijl uitgevoerd. Binnen zal na het herstel de VVV-Waddenkust haar onderkomen vinden. Hiertoe zal een werkruimte, balie, keukentje en toilet geïnstalleerd worden. Al met al verheugend nieuws uit Uithuizen.

128. *Spinnekop-zaagmolentje te Wedderveer*.

Naar wij vernemen zal de enige spinnekop in onze provincie, het uit 1938 daterende zaagmolentje, dit jaar geheel worden hersteld. Als er ook nog iets aan de hoge bomen zou kunnen worden gedaan, is het weer in jaren in orde daar in Wedderveer.

134. **Korenmolen *De Vriendschap* te Winsum.**

De zware strom van 25 januari 1990 ligt bij veel molenvrienden nog vers in de geheugen. Alle schade op onze Groninger molens zijn nu praktisch hersteld, op *De Vriendschap* na. Hier was de "verbusselde" buitenroede vernield en later kaalgezet. Tot op heden is dat nog steeds zo gebleven. Gezien de status "Artikel 12-gemeente", die de eigenaresse gemeente Winsum met zich meedraagt, laat herstel nog op zich wachten.

--. **Oprichting Molenstichting Fivelingo.**

Op 31 december 1991 is de oprichtingsakte getekend van de nieuwe Molenstichting Fivelingo. De bestuursleden worden gevormd door vertegenwoordigers van instanties, die molens in deze regionale molenstichting willen onderbrengen. Voorlopig worden in de stichting de drie korenmolens van de gemeente Loppersum en de drie poldermolens van het Waterschap Eemsholvest ondergebracht.

Het betreft de koren- en pelmolens *Stormvogel* te Loppersum (70), *De Hoop* te Middelstum (74), *De Leeuw* te Zeerijp (137) en de poldermolens *Kloostermolen* (68) te Garrelsweer, *Meervogel* te Hoeksmeer (69) en de *Olinger Koloniemolen* te Laskwerd/Appingedam (6). De huidige eigenaren zullen jaarlijks bijdragen in de exploitatiekosten van de molens. Het secretariaat van de Molenstichting Fivelingo is gevestigd in het waterschapshuis van het Waterschap Eemsholvest, Westersingel 66, 9901 GJ Appingedam.

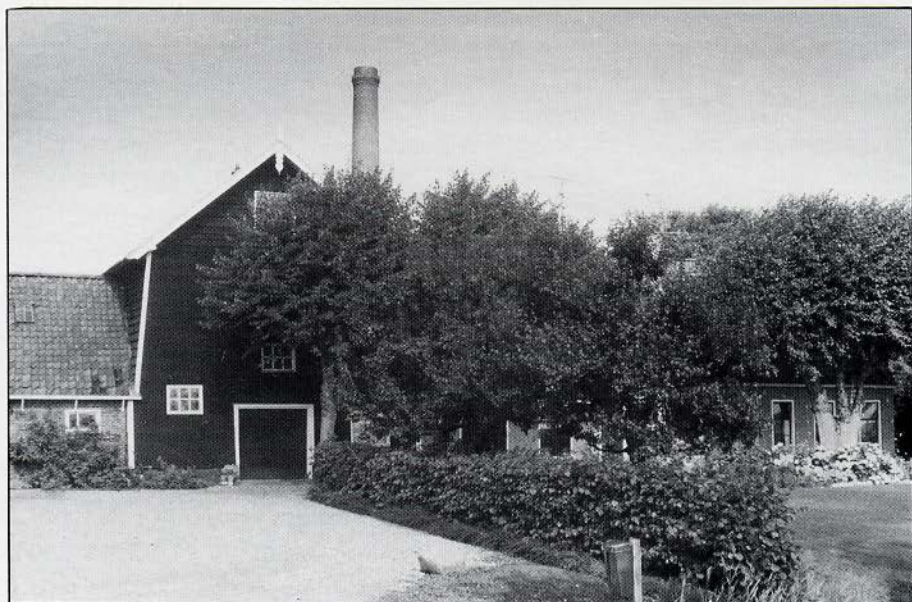
De hierna volgende nummers zijn van de rompenlijst op pagina's 76 t/m 79 van het Groninger Molenboek 1981, m.u.v. nr. 62, een verdwenen molen.

1. **Restant oliemolen *De Eendragt* te Tjamsweer bij Appingedam.**

Er zijn - heel prematuur - herbowplannen voor de op de monumentenlijst staande molenromp van deze voormalige oliemolen. Gezocht wordt naar een achtkant, die de molen weer kan completeren.

Het gehele complex bestaande uit molen, pakhuis met schoorsteenpijp en arbeiderswoningen is nu al een lust voor het oog. Als de molen (ontakeld in 1900) weer herbowd zou worden, kan worden gesproken over een industrieel monument van de eerste orde!

Helaas zijn ons tot nog toe geen foto's bekend van de molen met stoomolieslagerij in welstand. Mocht een onzer lezers ons hieraan kunnen helpen, dan vernemen wij dat gaarne!

De oliemolen-restaurant van "De Eendragt" te Tjamsweer met stoombijp en woningen rechts, omgeven door een zeer fraaie tuin.

Foto: M.E. van Doornik, augustus 1987.

25. Restant molen van Beeuwen te Midwolda.

Het onder dit nummer in het Groninger Molenboek vermelde restant van de hoge en gave romp van de vroegere molen van J.H. Beeuwen werd in januari van dit jaar verder ingekort. De eerste zolder, waarin zich nog een (motorgedreven) maalstoel bevond, werd met de tweede zolder afgebroken. Alleen de begane grond wordt nu nog als opslagplaats benut. De gemeente Scheemda, waartoe Midwolda behoort, moest afzien van een algehele restauratie vanwege de te hoge kosten.

62. Korenmolen Windlust te Molenrij.

Het lijkt of de activiteiten aan de herbouw van deze in 1955 afgebrande molen stil liggen. Niets is minder waar. Achter de 'coulissen' wordt er gestaag gewerkt aan de plannen. Met de bekende molendeskundige I.J. de Kramer zijn gesprekken gevoerd hoe het bovenachtkant, in bezit van de Molenstichting Molenrij, het beste op een nieuw te realiseren onder-vierkant geplaatst kan worden.

De Molenstichting wist na een tip de hand te leggen op een partij mooie

molenonderdelen. Dertig gietijzeren rollen van een Engels kruiwerk, een complete vang, steenspil met schijfloop, steenkraan, makelaar en taatsijzer van een koningspil, gietijzeren steenbussen en nog wat kleine dingen. Ze zijn afkomstig van de in 1725 gebouwde en in 1958 gesloopte molen te Fijnaart (N.Br.), een slanke ronde stellingmolen. Maar het mooiste komt nog: er is ook een mooie bovenas gevonden voor de *Windlust*! Gegoten in 1896 bij de *Kon. Ned. Grofsmederij* te Leiden. Een

De in de omgeving van **Schiedam** gevonden bovenas, bestemd voor de molen "*Windlust*" te **Molenrij**.

Foto: M.E. van Doornik, 7 december 1991.

as van deze gieterij hebben wij dus nog niet binnen onze provinciegrenzen gehad. De asgaten zijn net groot genoeg voor een vlucht van 21,20 meter. Maar aangezien de *Windlust* fokwieken met zelfzwichting zal krijgen, moet de as nog doorboord worden. En zo is men een grote stap verder gekomen met de herbouwplannen.

Maalploeg "Wilhelmina" naar de Zaanse Schans

door J.E.J. Sterenberg.

Voor de maalploeg van molen *Wilhelmina* is het zo langzamerhand traditie geworden, elke laatste zaterdag van het jaar op excursie te gaan. Hoofddoel is altijd de Zaanse Schans. Zo ook in 1991 weer vertrok de ploeg naar het Westen.

De tocht werd gekenmerkt door het kaalwaaien van een wiek. Dit mocht echter de pret niet drukken en zo vertrokken we om 7.15 uur van onze

halve molen. Doel was *De Herder* te Medemblik, waar wij om 9.30 uur verwacht werden. Hier stond voor ons de koffie met gebak al klaar. Na

de molen te hebben bezichtigd en te zijn bijgepraat, vertrokken we ruim twee uur later, een met vier volle zeilen draaiende molen achterlatend, naar de Zaanse Schans.

Hier wachtte de verfmolen *De Kat* op ons. Op de Zaanse Schans was het opvallend rustig, van al de molens die daar in de buurt staan, draaide er maar één, *De Kat*! Na het bezichtigen van de molen werden wij welkom geheten door de molenaar. Na hier koffie te hebben gedronken, werden we de verfkamer in geleid. Hier heb ik mij flink verwonderd over de vele soorten verf, die men op de molen produceert. Alleen al in de verkoopkamer telde ik 125 verschillende kleuren en soorten verf!

Bij het verlaten van de molen wachtte ons nog een imposant schouwspel. Tijdens het bezichtigen van *De*

Kat waren ook *De Zoeker* en *De Gekroonde Poelenburg* in de zeilen gezet. Drie met volle zeilen draaiende molens achterlatend, vertrokken we naar de paltrok *De Eenhoorn* te Haarlem. Helaas konden we deze molen niet draaiend zien bij gebrek aan wind. Na *De Eenhoorn* zijn we nog naar de molen te Heemstede geweest, beide bezoeken waren kort, maar krachtig.

Om 18.00 uur zaten we bij de chinees te Heemstede waar we om 19.30 uur uitgegeten waren en huiswaarts keerden. De tocht voerde ons langs vele typen molens. Helaas liet de wind ons een beetje in de steek.

Na afloop van de excursie heb ik, namens de gehele ploeg onze excursieleiders H.J. Berghuis en H. van Hoorn bedankt voor de perfect verlopen reis.

Verstild verleden

door H.A.Hachmer.

We realiseren het nog niet, maar er resten nog maar een paar jaren en de 20e eeuw is voorbij. Het was een eeuw die grote veranderingen bracht op zowel sociaal, politiek als economisch gebied. Wij weten niet wat de 21e eeuw zal brengen, net zomin als dat de mensen dat aan het einde van de 19e eeuw wisten. Het leek ons leuk om nu elk kwartaal terug te blikken op het einde van de vorige eeuw. We beginnen in Hoogezand.

In *De Zelfzwichter* van maart 1991, no. 61, blikten we op pagina 7 terug op de grote brand van 27 augustus 1895 te Hoogezand. De houtzaagmolen van Maathuis en stoomoliemolen van B. ter Borgh gingen in

vlammen op. In het Rijksarchief van Groningen vonden we nog een heel bijzondere foto van de lokatie waar de brand begon. Links zien we de romp van stoomoliemolen *De Ooievaar* van B. ter Borgh. Rechts

zien we tussen de bomen de draaiende houtzaagmolen *De Vrijheid* van Maathuis. Wat de foto zo bijzonder maakt is de achtergrond. De brug over het Kieldiep is opgedraaid. Links naast de man met bolhoed (A) zien we een molen. Aan de overkant van het diep zien we op de achtergrond nog een molen (B).

Molen A, voor de lezer waarschijnlijk nog net zichtbaar, is de in 1836 voor Romke Meihuizen gebouwde oliemolen *De Windhond*. De molen

had een vlucht van 70 voet. In 1901 brak molenmaker J. Wiertsema de molen af en herplaatste hem in Visvliet. Molen B, voor de lezer niet meer dan een schim, is de in 1844 gebouwde koren- en pelmolen, later ook oliemolen, *De Steenbok* van E.J. Frima. In 1871 kwam de molen in handen van U. Reinders. In 1888 werd de molen afgebroken en door J. Wiertsema herplaatst in Musselkanaal. Aan het Kieldiep bevond zich dus in de jaren '80 van de vorige eeuw een klein "Zaans Schansje".

Een beeld van het begin van het Kieldiep te **Hoogezand**, gefotografeerd vóór 1888. Links de houten romp van oliemolen "De Ooievaar" met stoompip; geheel rechts achter de bomen de draaiende wieken van houtzaagmolen "De Vrijheid". In de verte op de achtergrond de oliemolens "De Windhond" (A) en "De Steenbok" (B).

Collectie: Rijksarchief Groningen.

Molenaarswoningen, een 'vergeten' groep

door Martin E. van Doornik

Niets is mooier dan het betreden van een ouderwets molenerf: een dag met zonnig weer, langs de weg staan houten palen van de bovengrondse elektriciteit met een aftakking naar een aardig huis met een siertuin ervoor. Wat opzij ligt een kleine boomgaard, waarin kippen rondscharrelen. Iets verderop een waslijn met wapperend wasgoed. Een eindje van de weg vandaan staat een korenmolen. Het grind knerpt onder je voeten als je de molen wilt bezoeken.

Dergelijke taferelen als hierboven maak je tegenwoordig maar weinig meer mee. Jaren geleden zijn veel molens in ons land goed geïnventariseerd, daarna konden molenliefhebbers steeds meer belangstelling tonen voor molenrompen of restanten daarvan, met de bedoeling ze in kaart te brengen, hun geschiedenis - al dan of niet voorzien van oude foto's - te onderzoeken. Maar men is kennelijk een derde groep vergeten: molenaarswoningen, molenhuizen of mulderswoningen, hoe men ze ook wilt noemen.

Niets is mooier dan een gave combinatie van molen en huis in de oorspronkelijke omgeving, zoals hierboven is beschreven. In de loop der tijden zijn er molens verdwenen, waarbij de bijbehorende huizen nog bestaan, of andersom, het huis is gesloopt, maar de molen staat er nog.... Ook kan het voorkomen dat het huis aan zijn oorspronkelijke bestemming is onttrokken en een andere functie is gaan vervullen. Ook het molenerf kan daarbij danig geschonden zijn: van een keurig gras-

tuintje tot parkeerplaats of terras. Geen kakelende en rondlopende kippen en geen waslijn met wapperend wasgoed meer. Zoiets is heel jammer.

Rijdend door het landschap, bijvoorbeeld in de gemeente **Bedum**, kon ik talrijke eenvoudige molenaarswoningen ontwaren van veel verdwenen poldermolens. Daar vindt men in veel gevallen een lichte verhoging in de nabijheid van het huis, waar eens een molen stond, soms vervangen door een klein bakstenen bouwsel als motorgemaal.

Naast de molen *De Lelie* te **Eenrum** staat nog een kapitale woning, nu restaurant en de eens zo fraaie tuin met oprit naar de molen, is nu een drukke parkeerplaats geworden. Wat verderop, op Molenstraat nr. 37, staat een molenhuis waarvan het molenerf nog intact is gebleven. De molen zelf, *Lutje Meulentje* genaamd uit 1737, is in 1956 helaas gesloopt op het vervallen stenen onderstuk na.

In mijn woonplaats **Westernieland**

OPA LUITJE DOORNBOS, MOLENAAR TE HUIZINGE

moet een vooruitstrevend man zijn geweest. In het gedenkboek *Bronsmotoren 1907-1957 "Volle kracht vooruit"* staat althans vermeld, dat hun eerste vergassermotor op 15 juni 1895 werd afgeleverd aan de heer L. Doornbos te Huizinge. Deze kreeg een 10-PK motor met drijfwerk en bolspil voor f 1.650,-. De volgende stap was een maalderij zonder molen, maar annex een speciale roggebroodbakkerij, die hij in 1911 "ien Stad" en wel aan de Tuinbouwstraat liet bouwen. Hoewel door velen gek verklaard, heeft die bakkerij het toch drie generaties volgehouden t/m 31 december 1988. Met de maalderij was overigens al eerder - al snel na de 2^e W.O. gestopt.

Maar uw boekhandelaar is nog opgegroeid in de sfeer van een graanzolder, met muizen en al, een werkende maalderij en een ambachtelijke roggebroodbakkerij, hetgeen zijn speciale bekoring had!

Misschien heeft dat ons "de tik" bezorgd om in onze zaak **MOLENBOEKEN** in hoge ere te houden! 't Is maar dat u het weet, als u het nog niet wist, tenminste....

**BOEKHANDEL
BEN DOORNBOS BV.**
(concurrentie - Beheer)

DE ZWARTEN

OUDE KIJK IN 'T JATSTRAAT 59
9712 EC GRONINGEN
TELEFOON 050 - 134041*

MULDER POT - KROPSWOLDE

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- * volkorenmeel
- * tarwebloem
- * viergranenmeel
- * pannekoekmeel
- * boekweitmeel

Geopend:

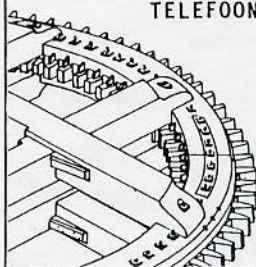
Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur, Zat.
van 9.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

Molenaar J.J. Pot,
telefoon 05980-9 49 53

MOLENMAKERS-
BEDRIJF

Roemeling
en
Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR*

Schipvaart 36

9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel,
zoals:

- * VOLKOREN TARWEMEEL
- * MEERGRANENMEEL
- * GEPLETTE TARWE
- * ROGGEBLOEM
- * ROGGE
- * HAVER
- * LIJNZAAD
- * PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een
pellerij, zodat we nog de
OUDERWETSE GORT voor u hebben.

**Molen „De Leeuw”
Oldehove**

DE KAMERSPECIALIST

HUUR

VERHUUR

ADVIEZEN

BEMIDDELING

Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanden.
Gespecialiseerd in Kamer-
verhuur.

Folkingestraat 18
9711 JW Groningen
Tel. 050-13 34 16

Geopend: 10-12 en 13-17.30 uur

KNOOP HAREN BV
STUDIO - DRUKKERIJ - UITGEVERIJ

**OPVALLEND DRUKWERK
KOMT VAN KNOOP.**

Hortuslaan 18, Haren-Gn
Postbus 16, 9750 AA Haren-Gr
Telefoon 050-347641
Fax 050-346492

Mesthandel G. WEVER & Zn.

Uw adres voor:

**DRIJFMEST
VASTE MEST
VLOEIBARE SLIB
VASTE SLIB**

G. WEVER
Sellingestraat 26
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-1376

A. WEVER
Sellingestraat 22
9561 TB Ter Apel
Tel. 05992-4346

Heeft u er wel eens over nagedacht, dat er mogelijk vrienden, kennissen, relaties of familieleden zijn, die veel belangstelling hebben voor de Groninger molens? En dat die belangstellenden misschien **lid** zouden willen worden van de **Vereniging Vrienden van de Groninger Molens**, maar de stap nog niet hebben genomen? U zou hen daarbij kunnen helpen! Er bestaan daartoe heel wat aanleidingen! Met de feestdagen, zoals Sinterklaas en Kerstmis, verjaardag, etc. geeft u cadeautjes. Wat u precies zult geven, weet u soms niet, en dan draait het uit op een cadeaubon of boeken- of platenbon. Wees eens origineel en schenk een (toekomstig) molenvriend(in) een lidmaatschap van de Vereniging (voor een jaar). Wij willen u graag aanmoedigen zo'n origineel cadeau te geven. Voor elk nieuw aangebracht lid krijgt u van ons een molenlepelte cadeau.

Ondergetekende:

(blokletters a.u.b.)

Hr./Mej./Mw.

Adres

Postcode Plaats

geeft als lid op (voor een jaar):

Hr./Mej./Mw.

Adres

Postcode Plaats

Hij/zij zal na ontvangst van een acceptgirokaart minimaal f 20,- overmaken en ontvangt daarvoor een molenlepelte. Het contributiejaar valt samen met het kalenderjaar. Bij aanmelding na 1 oktober geldt het volgende jaar als vol kalenderjaar.

Datum

Handtekening

In gefrankeerde enveloppe toezenden aan de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens,
Postbus 213, 9700 AE Groningen.

Weinige weggebruikers zullen vermoeden, dat bij dit markante witte huis in **Westernieland** vroeger een mooie stellingmolen heeft gestaan.

Foto: M. E. van Doornik, mei 1991.

staat aan de Dirk Wierengastraat nr. 8 nu nog de kapitale mulderswoning van molenaar Bouwman (zie foto). De in 1854 gebouwde molen, van hetzelfde formaat als die van Den Andel, was in 1917 gesloopt.

De gietijzeren bovenas ging naar het eerder genoemde *Lutje Meulentje*, die daar een houten as uit 1902 verving.

De koningspil, die rond en waarschijnlijk van een scheepsmast afkomstig is, staat nog steeds in de voortuin van buurman nr. 6, compleet met ijzeren tap. Het witte huis ziet er inderdaad heel anders uit dan op foto nr. 73 in het boek *"Molens in Groningen in oude an-*

sichten" van W.O. Bakker. De foto toont een fraaie boerderij met woonhuis in de z.g. Oldambtster stijl. Het huis is namelijk in 1900 uitwendig verbouwd in Jugendstil, wat ook te zien is op de twee gevelsteentjes bij de voordeur (met boven de kalf een fraai Jugendstil glas-in-lood raam) met de aanduiding: **GB LA 1900**.

Op de gehele benedenverdieping is het prachtige, antieke interieur gelukkig bewaard gebleven, met uitzondering van de moderne keuken. Het geeft ons een goede voorstelling hoe molenaar Bouwman en zijn gezin hier hebben geleefd. Gelijk met de verbouwing is de nok van de stookhut naast het huis een kwart

slag gedraaid, nu in de noord-zuid richting.

Dankzij deze gegevens kon ik de foto nr. 73 gemakkelijk dateren, zeg maar omstreeks 1895, tussen het invoeren van de zelfzwichting als wiksysteem in Groningen in 1891 en het jaar 1900 van de verbouwing. Ook zijn de dubbele kapschuren achter het huis behouden gebleven, waarvan het rechter gedeelte nu verhuurd is aan een transportbedrijf in Pieterburen. De huidige bewoners, de familie Wolda, zijn goede kennissen van me en ik heb nog vaak het mooie interieur kunnen bekijken.

In **Wehe-den Hoorn** staat ook een fraai voorbeeld van een molenhuis. Hij staat aan de Mernaweg nr. 29, naast het bedrijvencomplex van de WANN. Hier stonden vroeger twee vrij kleine rietgedekte stellingmolens tegelijk, reeds in de jaren '10 van onze eeuw afgebroken. Het huis is in 1982 gerestaureerd als monument en er is nu een kunstgalerie in gevestigd (zie tweede foto). Hoeveel

molenaarswoningen zouden er dan nog in de provincie Groningen staan? De korenmolenaar stond in de dorpssamenleving vaak vrij hoog in aanzien. Velen hadden dikwijls een bestuursfunctie in het verenigingsleven, het kerkbestuur of in de gemeenteraad. Hij huisde doorgaans in een behoorlijke woning, gebouwd in de stijl van de streek, die aan zijn status af te lezen valt. In veel gevallen hoorde er een boerderij bij, omdat de korenmolenaar eveneens boer was.

De combinatie molen - huis (eventueel met boerderij) - erf vormt altijd een monumentaal complex en dat is veel mooier dan bijvoorbeeld bij een verplaatste molen op een steriel ogend grasveld. Een inventarisatie van molenhuizen in onze provincie zou naar mijn mening een goede zaak zijn. Overgebleven molenhuizen vormen tenslotte een blijvende herinnering aan de verdwenen molens en zij kunnen onze molenvrienden helpen bij het lokaliseren van de standplaatsen, benodigd voor historisch onderzoek.

*Het in 1982 fraai gerestaureerde molenhuis, Mernaweg 29 te **Wehe-den Hoorn**, is nu een beschermd monument.*

Foto: M. E. van Doornik, mei 1991.

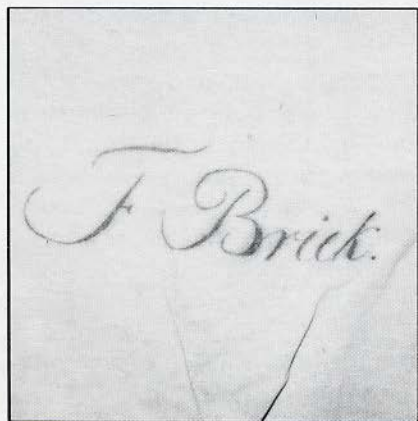
De molen van Briek te Zuidbroek

door H.A. Hachmer.

Eind vorig jaar verwierf het Veenkoloniaal Museum te Veendam enkele opmerkelijke voorwerpen. De familie Stukje uit het Drentse Borger bracht enige zeer oude meelzakken, afkomstig van molens uit de provincie Groningen. De meelzakken stammen allen uit de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw en zijn door hun ouderdom een zeldzaamheid. Onderzoek naar de namen en initialen op de zakken bracht gegevens boven water over de molens waar ze thuis hoorden.

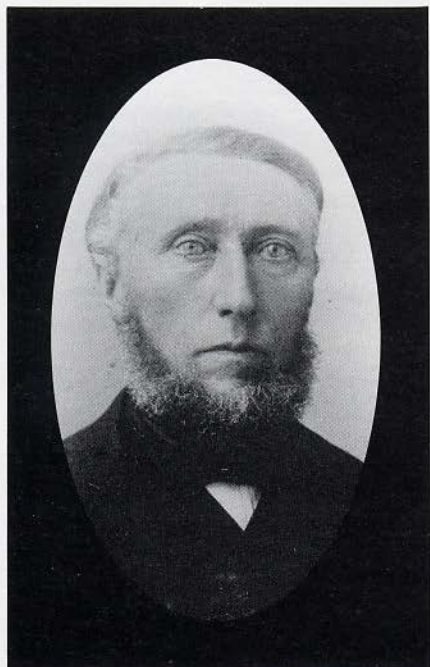
Op één van de meelzakken staat met sierlijke letters de naam F. Briek. Op de achterzijde staat een gestyleerde stellingmolen. In het bovenachtkant zitten ruitvormige raampjes. Het onderstuk is twee verdiepingen hoog. Gelukkig bezat de familie Stukje nog enkele documenten betreffende de molen en enige foto's van de molenaar en zijn vrouw.

Freerk Briek mocht zich sedert 26 oktober 1864 eigenaar noemen van een achtkante pel- en roggemolen aan de Uiterburen (Heiligelaan) te **Zuidbroek**. De molen stond tegenover de Vredenburg. Briek kocht de molen van Fokko Daniels de Jager, na eerst zijn molen in Borgercompagnie Sappemeerzijde aan T. Kreps uit Borgercompagnie te heb-

De voor- en achterzijde van de meelzak uit de molen van **Zuidbroek**.

Freerk Briek,
* 7 april 1840 - † 19 februari 1903

Sia Margaretha Boerhave,
* 11 december 1838 - † 12 september 1909

ben verkocht. De door Freerk Boeles Briek en zijn vrouw Sia Margaretha Boerhave aangekochte molen stond op een historische plaats. In de 18e eeuw bevond zich hier een forse standerdmolen op een berg. Op 24 juli 1828 werd de standerdmolen door Fokke Poppes Mulder verkocht aan Boele Hindriks Briek, afkomstig van Nieuw-Scheemda. Deze liet in april 1830 de standerdmolen slopen en vervangen door een achtkante korenen pelmolen. De stelling bevond zich op 30 voet en de molen had een vlucht van 72 voet. In welk jaar de molen van Boele Hindriks Briek

overgegaan is naar de eerder genoemde Fokko Daniëls de Jager, is (nog) niet bekend. In 1864 kwam de molen weer in bezit van de familie Briek.

In 1882 liet Freerk Briek de molen, het molenhuis en de inboedel verzekeren voor f 5.350,- bij de Belgische Maatschappij van Algemeene Assurantiën te Brussel. Er werd een premie van f 6,69 per jaar betaald. Het lage bedrag waarvoor de molen was verzekerd, wekt enige verbazing. Nog geen zes jaar daarvoor had Briek alleen al de pel- en korenmolen inclusief meel, tarwe, rogge, gerst en gereedschappen verzekerd

voor f 15.000,- bij een Rotterdamse maatschappij. De achteruitgang in het molenaarsbedrijf kan een oorzaak zijn geweest. Freerk kon in ieder geval niet alleen van de molen leven. Hij was ook keuterboer en bezat in zijn schuur een karn- en melkinrichting.

In de avond van 18 april 1884 werd de molen door een te warm gelopen koningspil in vlam gezet. Alleen het muurwerk bleef staan. Freerk vroeg na de brand in een advertentie een gebruikt achtkant te koop, maar de molen werd waarschijnlijk niet herbouwd.

Toen Freerk Boeles Briek op 19 fe-

bruari 1903 op 62-jarige leeftijd overleed, was er in zijn testament nog steeds sprake van de beklemming van het muur en ijzerwerk van een eertijds afgebrande pel- en korenmolen. Het is erg onwaarschijnlijk, dat dit het restant was van een derde molen.

De heer B. van der Veen Czn. trok een halve eeuw geleden, na enig speur werk te Zuidbroek, dezelfde conclusie. Hij vond evenmin een foto van de molen.

Toch bestaat er een foto, waarop een klein deel van de molen zichtbaar is. Fotograaf H. Frank uit de stad Groningen legde enkele jaren voor de brand enkele delen van

De Uiterburen te **Zuidbroek**. Boven het huisje zijn tussen de bomen door de kap en wien van de molen zichtbaar. Deze foto is waarschijnlijk voor 1884 genomen. Alle foto's van fam. Stukje te Borger (Dr.).

Zuidbroek vast op de gevoelige plaat. Naast de dorpsbewoners fotografeerde hij onbedoeld de wieden en de kap van de molen van Briek. Ze zijn nog net boven de bomen zichtbaar.

De molenaar en zijn vrouw werden door collega's van Frank gefotografeerd. Samen met de oude meelzakken vormen zij nog de enige herinneringen aan de molen van de Uiterburen.

Koren- en pelmolen *De Hoop* te Garsthuizen

door Sietie Douwsma-Spijk.

Op 1 februari hebben we een bezoek gebracht aan Garsthuizen en daar de molen *De Hoop* bekeken. We werden daar vriendelijk ontvangen door de vrijwillige molenaar Dick Wijchgel, zijn rechterhand Mark Bakker, die hem al acht jaar assisteert, vijf leerlingen en twee bijlopers, die na verloop van tijd misschien ook met de opleiding voor vrijwillige molenaar beginnen. Het zag er allemaal netjes uit. De molen, die er nu staat, is gebouwd in 1839.

Het is een achtkante bovenkruier met stelling en op de roeden zitten zeilen. Van onderen is het van steen en het achtkant en het tussenstuk van hout. Er zit een beklede houten kap op. Het is pas verkocht en de eigenaren zijn Goode en Smit.

Dick vertelde dat hij op 1 januari 1980 molenaar was geworden daar op de molen. Het was toen voor ons een klein rekensommetje om uit te rekenen, dat hij dan op 1 juli van dit jaar 12½ jaar molenaar is op de molen in Garsthuizen. Noteert u dat allemaal even en vereert u hem, als het even kan, dan met een bezoekje?

Sinds 1983 is hij instructeur en leidt hij de toekomstige molenaars daar

op. 's Winters draaien ze zaterdags van half twee tot half vijf en 's zomers tot half zes. Ook zou hij het wel leuk vinden om soms 's zondags eens te draaien, vooral om het toerisme en de zondagse dagjesmensen.

Hij vindt het jammer dat veel vrijwillige molenaars er ongeveer na drie jaar mee stoppen, omdat ze dan andere interesses krijgen. Volgens hem kwam dat omdat ze veel alleen zijn op een molen. Ook moet er vaak wat aan de molen gebeuren en nu de subsidies minder worden en het monumentenbeleid de kraan langzaam dicht draait, is het moeilijk om het hoofd boven water te houden.

Ook was er in de molen een inter-

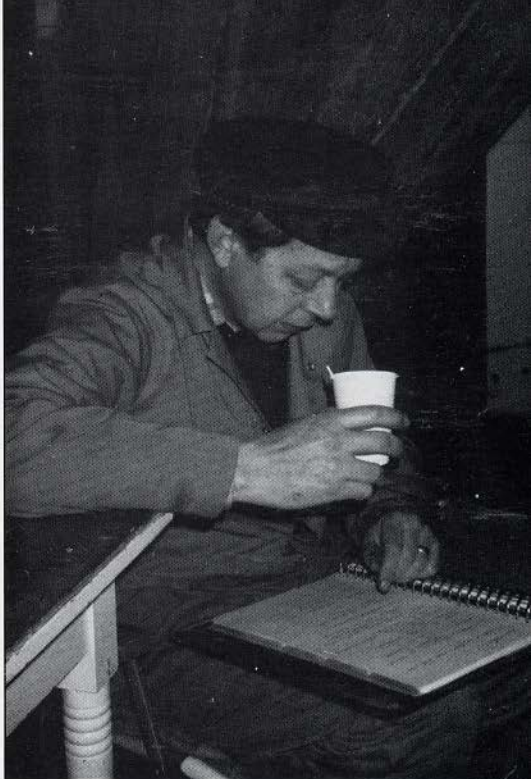
com aanwezig, waar Dick erg trots op was. Zo kunnen ze elkaar waar-
schuwen als de molen in werking
wordt gezet en worden ongelukken
voorkomen. 's Zomers wordt er nog
echt gemalen en het meel is dan te
koop. Lekker voor pannenkoeken.

Toen we er waren, draaide de molen
niet, want er was bijna geen wind en
binnen waren ze bezig de spil te re-
pareren. Dat was een komedie in
een bedrijf. Ze hadden het bijna al
voor elkaar om er röntgenappara-
tuur bij te halen, want er was ook
een tandarts aanwezig en die kon
daar wel voor zorgen, maar op het
eind bleek dat niet nodig te zijn.

Mark vertelde nog een leuk voorval.
Er was een mevrouw geweest uit
Rotterdam en die had hij de gehele
molen laten zien. Van onderen tot
boven en alles uitgelegd. Hij had
geen hoekje overgeslagen. Toen ze
na afloop met een kopje koffie in de
hand stond, vroeg ze: "Maar waar
staat nu de motor?"

Ook hebben ze ons nog uitgelegd
wat het verschil is tussen een kop-
pel maalstenen en twee pelstenen.
Volgens mij was een koppel ook
twee en vandaar de vraag, want op
't gebied van molens ben ik een to-
tale leek. Het zat dus zo: bij malen
heb je twee stenen tegelijk nodig.
De onderste steen ligt stil en de bo-
venste draait erover heen om te
malen. Dat is dus een koppel.

Twee pelstenen, wil zeggen dat de
eerste pelsteen wordt gebruikt voor
het grove werk en de tweede pel-

*Vrijwillig molenaar en instructeur Dick
Wijchgel van molen "De Hoop" te
Garsthuizen.*

steen is fijner uitgevoerd en die
maakt alles netjes (gerst tot gort).
Zo hebben we toch nog wat geleerd.

Het was erg gezellig en de koffie
was lekker en daarom een oproep
aan iedereen om daar eens een
kijkje te nemen. Vergeet u de
Molendag niet?

Direkt noteren op alle kalenders en
in alle agenda's.... 9 MEI.... 9 MEI....
9 MEI....

Neem de hele familie mee en geniet
van dit uniek stukje monument in
ons Groninger land.

Nogmaals Moulin de Barbegal

Het door mij samengestelde artikel over de overblijfselen van een Romeinse molen bij de Franse stad Arles, in de vorige *Zelfzwichter*, was geschreven naar aanleiding van een bezoek van mijn broer, dhr. D. A. van der Horst en zijn echtgenote, aan de ruïnes vorige zomer. Over dit bezoek deed hij ons onderstaand verslag toekomen.

door C. E. van der Horst

INGEZONDEN:

Naschrift op het artikel *Moulin de Barbegal* in *De Zelfzwichter* van december 1991.

Het artikel over het vrijwel zeker oudste industriële molencomplex in Europa is afkomstig uit het Franse tijdschrift 'Naturisme'. Niet ver daarvandaan kamperende, besloten wij dit monument te bezoeken. Dat 'vinden' viel tegen. Een Michelin-kaart bracht ons na lang zoeken naar deze lokatie die slechts zeer summier via kleine bordjes wordt aangegeven. In tegenstelling tot de vele andere oudheidkundige attracties in Arles en omgeving wordt deze plaats nauwelijks door toeristen bezocht.

Toen wij uiteindelijk ter plekke kwamen, op een zonnige augustusdag van 1991, troffen wij daar slechts twee andere geïnteresseerden, ook Nederlanders overigens, terwijl de andere Romeinse monumenten in deze tijd duizenden toeristen trekken met alle bijverschijnselen als frites-tenten, souvenirstalletjes e.d. Bij de *Moulin de Barbegal* zelfs geen parkeerterrein: de auto achtergelaten half op het daartoe leidende weggetje, half in de berm. Het is hier echt nog een woest gebied tussen de landerijen. Aan conservatie is nauwelijks iets gedaan. Van de molens zelf resten slechts enkele fundamenteën en veel puin... De nog overgebleven stukken van het aqua-

duct en de daar-naar-toe leidende watergoten zijn in zwaar verval. Een groot gedeelte is half overwoekerd door de maquis. Toch een zeer indrukwekkend monument, dat je doet twifelen: 'hoe mooi natuurlijk liggen deze ruïnes nog in dit landschap' tot 'wat jammer dat men dit complex niet heeft geconserveerd en (noodzakelijkerwijs) geëxploiteerd'.

Voor liefhebbers van oudheidkundige monumenten en molenliefhebbers een gebied om van te water-tanden.

Een paar honderd meter van deze historische restanten ligt het Château "Le Grand Barbegal" uit de 18e eeuw. Een paleisachtig buiten-goed bewoond door een kunste-

naar, adellijk nazaat van de stichters, die hier oude meubels restaureert en nieuwe grenen meubels in oude stijl voorziet van oude Provençaalse beschilderingen. Hij stelt zijn domein en gebouwen graag open voor echt geïnteresseerden via een bordje: 'Entrée libre', maar een drietal gigantisch grote blaffende Deense doggen doet menig bezoeker, die argeloos de oprijlaan betreedt, terugdeinzen. Een paar kilometer verder ligt het dorpje **Fontvieille**, waar de waarschijnlijk meest gefotografeerde molen van Frankrijk staat: *Le moulin d'Alphonse Daudet*, uit zijn boek "Lettres de mon moulin", op prentbriefkaarten vaak afgebeeld met het

door hem beschreven geitje. De molen, in het begin van deze eeuw nog een bouwval, is gerestaureerd en voorzien van een café en klein museumpje. Hij trekt duizenden toeristen.

Minder bekend en nauwelijks gefotografeerd, staan in de directe omgeving nog twee andere molenrompen van hetzelfde type. Niemand bekommert zich er om!

Tot slot zij aanbevolen, de historische stad **Arles** met z'n Romeins amphitheater (rond), theater (half-rond), klooster, brug en de zerkenweg, bekend door het beroemde werk van Vincent van Gogh.

D.A. van der Horst

Fontvieille: "Le Moulin d'Alphonse Daudet", de meest gefotografeerde molen van Frankrijk. Deze molen inspireerde de beroemde schrijver A. Daudet (1840-1897) tot het schrijven van zijn boek "Lettres de mon Moulin" (1868). De molen heeft een koppel maalstenen met directe aandrijving en een buil. Hij is van binnenuit te kruien en te vangen. Vlucht ca. 13 mtr. Op de achtergrond één der afgeknotte molens van het dorp.
Collectie C.E. van der Horst.

NATIONALE MOLEN DAG

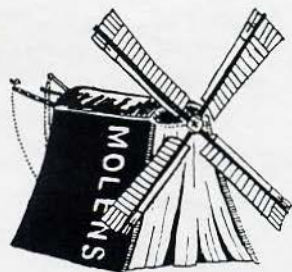
9 MEI 1992

WELKOM WAAR DE WIMPEL WAPPERT

Vereniging De Hollandsche Molen 020-6238703

Over een molen-verzameling

door C. E. van der Horst

● 1. Bijzonder genoten hebben wij van het boek *"Molens in en om Harlingen een rijke historie"* door Tj. Severein.

In de inleiding tot dit fraai verzorgde boek wijst de schrijver al op de vergelijking met de molenbedrijvigheid uit de Zaanstreek. En werkelijk het lijkt erop. In het boek worden niet minder dan 63 molens beschreven. Vele hiervan zijn industriemolens, bijvoorbeeld niet minder dan 15 zaagmolens!

In tegenstelling tot de Zaanstreek is van deze vroege industriële nijverheid in Harlingen, niets meer overgebleven. De laatste molen van de stad, de koren-molen *De Bazuin*, zo fraai gelegen aan de Waddenzeekust, werd in 1943 op last van de Duitse bezetter afgebroken.

De molen werd keurig in onderdelen opgeslagen, maar tot de zo vurig gewenste herbouw is het nooit meer gekomen.

Koren-molen "De Bazuin" aan de Waddenzeedijk te **Harlingen**. Anno 1858, afgebroken in 1943 op Duits bevel. Deze molen was enige tijd voorzien van zelfzwichting. Op de onderste wiek zijn de kleppen nog zichtbaar op deze fotokaart uit de twintiger jaren. Collectie C.E. van der Horst.

Een boeiend boek, verluchtigd met talrijke foto's, reproductie's van advertentie's, contracten en kaartfragmenten. Zéér aanbevolen !

Afm. $\pm 21 \times 30$ cm. harde omslag (gecartonneerd). Uitgegeven te Harlingen november 1990 - ISBN 90 708 8614.6 - Prijs f 34.50.

● 2. Dr. A.J. Kölker "*Molens in de banne Uitgeest*". ISBN 90 900 3749.7 - Prijs f 29,50.

Over dit boek kunnen wij heel wat minder enthousiast zijn. Het beschrijft 40 molens in Uitgeest en de noordelijke Zaanstreek. De geschiedenis van deze molens beperkt zich tot een zeer droge opsomming van verkopeningen, legaten, brandverzekeringscontracten e.d. En over de gegevens waarvan je graag iets meer zou willen weten, bijvoorbeeld de verwoestende brand van de paltrok-houtzaagmolen *De Hoop* in 1911 ontbreekt zelfs de datum. Ook de afloop van de firma P. Roos, welke als laatste eigenaar te boek staat wordt niet vermeld.

De geschiedenis van de laatste korenmolen *De Krijgsman* wordt na 1902 niet meer vermeld. Schrijver memoreert dat in dat jaar een electromotor werd geplaatst ... echter electromotoren bestonden in die tijd nog helemaal niet.

Jammer ! Het enige wat het goed uitgevoerde boek aantrekkelijk maakt zijn

Paltrok-houtzaagmolen "*De Hoop*" te **Uitgeest**. Afgebrand in 1911. De ringmuur bestaat nog steeds! Er zijn herbouwplannen voor deze bijzondere molen ! (Zie nr. 2)

Collectie C.E. van der Horst.

de fraai gereproduceerde foto's van, veelal, Zaanse molens. Verder zijn wij het volmondig eens met het pleidooi van de schrijver tot wederoprichting van een hennepklopper in Nederland. Het laatste exemplaar van deze eens zo bloeiende industrietak verdween in 1913 voorgoed uit ons landschap.

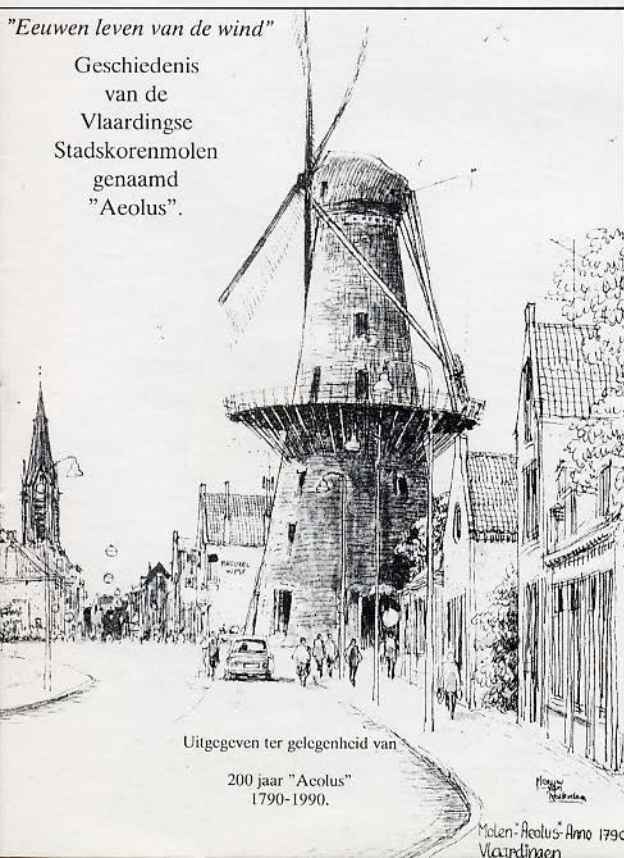
Het boek, afm. 20 x 26,5 cm. - harde geplastificeerde omslag, verscheen eind 1990 in een niet al te grote oplaat. Alvorens tot bestelling over te gaan raden wij u aan eerst even te bellen met dhr. R. Dijkstra - Molenweg 12 - 1911 BS Uitgeest. Tel 02513-12683.

● 3. *"Eeuwen leven van de wind"* - Geschiedenis van de Vlaardingse Stadskorenmolen. 1790-1990 door Aris van der Hoek en M.A. Struijs. Vlaardingen 1990 ISBN 90 900 3720.9 - 168 pag.'s - geïll. - Prijs f 17,70 incl. porto . Dit is een boek in pocket-formaat (15,5 x 19,5 cm.). Het behandelt het reilen en zeilen van de hoogste molen van Nederland. Een boeiend verslag dat zich als een roman laat lezen. We vernemen hieruit o.a. dat deze molen in 1903 zelfzwichting op de roeden kreeg. Een uitzondering voor molens in West-Nederland. In 1915 werd de molen onttakeld en bleef als "peperbus" de stad ontsieren totdat herstel volgde van 1954-56.

Nu, in onze tijd, is de fraaie molen weer als een echte productiemolen in be-

"Eeuwen leven van de wind"

Geschiedenis
van de
Vlaardingse
Stadskorenmolen
genaamd
"Aeolus".

Uitgegeven ter gelegenheid van

200 jaar "Aeolus"
1790-1990.

Molen "Aeolus" Anno 1790
Vlaardingen

Een tekening van de **Vlaardingse** stadskorenmolen "Aeolus" op de omslag van dit niet duur en prettig leesbaar molenboek (nr. 3).

drijf. Tot pagina 117 kan de lezer genieten van de oudste tot de hedendaagse historie. Het tweede deel van het boek je geeft de letterlijke tekst van een bestek tot de bouw van de molen uit 1789. Tot slot een opgave van molenaars vanaf 1585. Wij bevelen dit boekje gaarne aan! U kunt het bestellen bij Boekhuis Den Draak Postbus 235 - 3130 AE Vlaardingse (tel. 010-435 88 22).

● 4. Uit Vlaanderen ontvingen wij *"Onze Molens - water-wind- en rosmolens in Harelbeke-Bavikhove-Hulste en Stasegem"*. Dit is een jaarboek van de Heemkundige Kring 'De Roede van Harelbeke'. Het is een dik boek geworden waaraan zij zelf de naam 'brochure' geven.

Uitgebreid wordt ingegaan op de molenaars en hun familie. Feiten, die voor ons ver weg wonen, nu niet zo interessant zijn. Een leuk verhaal meldt de geschiedenis over de nog bestaande *Muizelmolen*, een ronde stenen stellingmolen met niet minder dan 25 m. vlucht. De bijdragen zijn door verschillende schrijvers bijeengebracht. Een interessante beschrijving van de vlaszwingelmolen door P. Kerckhof.

Het boek op A4 formaat in kartonnen omslag is ingedeeld in twee delen.

Deel 1 - Beschrijving van de diverse molens en Deel II behandelt het ontstaan en de evolutie alsmede de werking van de molens. E.e.a. verrijkt met duidelijke schetsen.

"De Muizelmolen" te Hulste (nabij Kortrijk, West-Vlaanderen, België). Deze korenmolen werd in 1974 stilgelegd (nr. 4). Foto december 1984, collectie C.E. van der Horst.

Bij de beschrijving van de maalstenen wordt uitsluitend geschreven over de kunststeen. Een vergissing?

Ook lazen wij in dit boek dat de provincie West-Vlaanderen thans nog 60 molens bezit terwijl dat er in 1940 nog 135 stuks waren. Onze zuiderburen moesten dus nu wel zuinig zijn op hun molenerfenis!

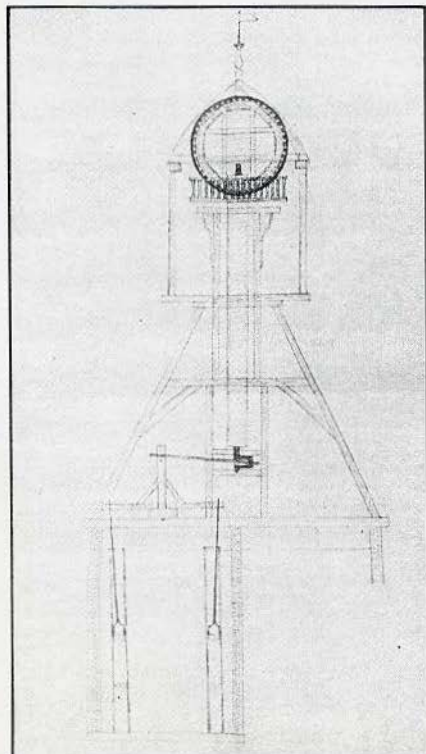
Het boek besluit met de opgave van een groot aantal (nl. 192 stuks!) spreekwoorden, gezegden en spreuken over de molens en molenaars.

De prijs van het boek is f 27,20 en het is verkrijgbaar bij de Stichting Levende Molens, Vincentiusstraat 7, 4701 LM Roosendaal.

● 5. In opdracht van de Gemeente Moerkapelle verscheen in het voorjaar van 1991 een uitvoerig rapport met als titel *"Het bestrijden van een gruwelijk vandalisme"* Het rapport van niet minder dan 94 pagina's met vele illustraties beoogt een kaderplan te zijn voor het molengebied in Moerkapelle.

De polders De Honderd Morgen en Bleiwijk bij Moerkapelle kregen reeds in 1914 elektrische bemaling met als gevolg dat in 10 jaar tijd meer dan 50 windmolens werden gesloopt. Het Algemeen Handelsblad wijdde hieraan een artikel met als ondertekening gelijklopend aan de titel van dit rapport.

Het bijzondere is dat er van deze molens nog 13 molenrestanten overeind bleven. Van deze stompen zijn er niet minder dan 10 à 11 typen aan te wijzen. Een groter verscheidenheid is nauwelijks denkbaar. Bovendien bestond het merendeel uit zeer grote molens met vluchten van 25,4 tot 28,6 m.

*De werking van pompmolens is niet iedereen bekend. Afbeelding uit het Kaderplan Molengebied **Moerkapelle** (nr. 5).*

*De geschiedenis van deze fraaie houtzaagmolen, onttakeld in 1950 en verbrand in juni 1973 te **Heerenveen** vindt u in boekje nr. 7.
Collectie: C.E. van der Horst.*

Het rapport gaat uitvoerig in op de vele molenbouwkundige specialiteiten van deze molen (stompen), die tot de oudsten van Zuid-Holland gerekend kunnen worden.

Een groot aantal suggesties worden gegeven van de diverse mogelijkheden tot behoud van dit unieke landschap.

De behouden gebleven bemaling van de Tweemanspolder toont ons het beeld van een 18e eeuwse Droogmakerij. De bemaling van De Honderd Morgen zou bij herstel een beeld kunnen geven van een 17e eeuwse Droogmakerij. Het rapport voor een belangrijk deel samengesteld door de bekende molenhistoricus J. S. Bakker, besluit met een fotoreportage van 7 nog aanwezige stompen met hun plattegronden en een los bijgevoegde landkaart van de Honderd Morgenpolder.

Wij hopen nu maar dat er naar dit plan geluisterd zal worden. Dit landschap is het waard en wie weet kan het 'vandalisme' uit 1925 nog eens goed gemaakt worden.

Verkrijgbaar voor f 15,- bij de Gemeente Moerkapelle, inkl. porto.

● 6. *"De windmolen van Hoboken door de eeuwen"* door Hugo Driesen en Marcel Stuer is een in offset gedrukt geschrift en is qua tekst wel enigszins vergelijkbaar met het hier onder 2 vermelde boek.

Ook hier een uiterst droge opsomming van feiten over de enige windmolen van dit Antwerpse dorp.

De molen werd reeds gesloopt in 1905 waardoor slechts één ansichtkaart als afbeelding kan worden getoond. De verdere illustratie's zijn slecht gedrukt en te klein om goed te kunnen bestuderen.

De prijs van dit A-4 boekje (50 pag.'s) vinden wij ook nog extreem hoog nl. 170 B.Fr. (= ruim f 20,-).

Verkrijgbaar door overschrijving op postgiro 001.0956023-67 t.n.v. Hugo Driesen te Merksem (België) o.v.v. "Windmolen Hoboken".

● 7. Heel enthousiast zijn wij over "*De sfeer van weleer, over molens in Heerenveen*" door drs D. M. Bunschoeke . Het is een prachtig boekje met boeiende foto's van de industriemolens rondom Heerenveen waarvan alleen de korenmolens *Welgelegen* is over gebleven. Zeer aanbevolen!

Heerenveen, 1991 - Prijs slechts f 10,- afm. 14,5x21 cm. - 52 pagina's.

Vraag en aanbod

Oproep!!!

Aan de lezers van "De Zelfzwichter"

Ondergetekende is met enige collega's, bezig aan een onderzoek de bekende **roedemakersfamilie Gebr. Pot**, uit Elshout (bij Kinderdijk).

U kunt ons daarbij wellicht helpen!

Kunt U ons het nummer van de Pot roede doorgeven?

Betreft het een buiten- of een binnenroede(of beiden)?

En welke molen betreft dit?

Is het U ook bekend wanneer deze roede gestoken of gestreken is?

Ook Uw eigen opmerkingen of mededelingen zün van harte welkom!

Uw reactie zie ik graag per briefkaart of briefje, tegemoet. Voor Uw hulp bij voorbaat mijn hartelijke dank !

P. Timmermans
Kempenaerssingel 2
8442 DK Heerenveen

Uitnodiging voor de lezers van 'De Zelfzwichter':

Ook dit jaar weer **Nationale Molendag** op de *Goliath* in de Eemspolder.

Een dag vol leuke gebeurtenissen, o.a.: molenfietsdag, welfare-stand, demonstratie-stoomtrekken, gezellige muziek, schaapscheren, enz. enz.

Een goochelaar zal de gehele zijn kunnen tonen. Dit alles op zaterdag 9 mei van 10.00 tot 17.00 uur.

Nieuwe leden

S.A. Gooda

K. Hekker

A. Kuipers-Van Dijken

Garsthuizen

Zuidhorn

Groningen

J. Medendorp

C.A.J. Nering Bögel

A. Schaafsma

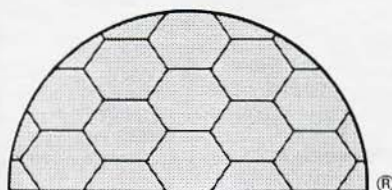
Roodeschool

Groningen

Appingedam

de sterke kanten van Lamon

GEVEL REINIGEN en IMPREGNEREN
KELDER- en FUNDAMENTAFDICHTING
HOUTWORM- en BOKTORBESTRIJDING
SCHIMMEL- en ZWAMBESTRIJDING

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS RODEN Tel. 05908-12400

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

- Boerderijen ● Bungalows
- Villa's ● Molens
- Recreatiebungalows
- Tevens golfplaatbedekking

Ook voor reparatie & onderhoud

05906 - 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

Rabobank

Voor een hypotheek op maat

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
'n grote collectie
geboortekado's, zoals:

kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
papepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.

GRAVEREN GRATIS!

JUWELIER **REPKO**

Herestraat 4
Groningen

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

